

rická charakteristika spája kľúčové motívy a slová jeho poézie. Metaforizuje sa aj reálne svetlo a jeho zdroje, hlavne nebeské telesá. Svetlo je znakom života nielen v zmysle biologickom, ale predovšetkým duchovnom. Sládkovič sa v tomto zmysle vyjadruje už v jednej zo svojich prvých básní, v *Zúfalcovi*: ...a svetlo / z vás, vy hviezdy, prší: hýbanie a svetlo! / Živly to života. V tomto metaforickom obraze dochádza k postupnému odkrývaniu hlbšieho významu. Prvú časť výpovede tvoria slová *a svetlo z vás, vy hviezdy, prší*, v prenesenom význame tu figuruje len slovo *prší*, keď však ďalej k svetlu pribúda aj pohyb, dostáva svetlo spolu s pohybom aj metaforický význam.

Svetlo má „vysoký“ charakter (hviezdny, nebeský), ale rovnaký charakter má aj človek, ktorý je *pablesk veľkého slnca* (Samota). Uvedená metafora zahŕňa v sebe myšlienku človeka ako súčasť ľudstva a hodnotenie svetla ako ľudskej podstaty a vzoru dokonalosti.

Svetelnú metaforickú charakteristiku dostáva aj duch a duša: *jasný šat duše zore obstanú* (Marína, s. 151). Podobne sú metaforizované aj duševné deje: *Nádeje moje... do duše mojej blýskajú* (More). S intenzitou duševného pohnutia a s vášňou pribúda k svetlu teplo a oheň. V básni *Mladému poetovi* hovorí autor o víle Maríne taktó: *plamenným okom vatru ušľachtilú / v útrobach tvojich rozžala ona*. Čo sa týka tela, so svetlom a jasom bývajú spájané oči a čelo. Pri čele je jas vždy prejavom zduchovnenosti: *z čela jej svätosť veľká zasvieti* (Marína, s. 58).

V metafore týkajúcej sa oka môže byť svetlo, najmä v spojení s teplom a ohňom, aj prejavom vášne, a to aj vtedy, ak je deva označená za anjela, ako je to v 53. strofe *Mariny*: *Socha? Nie, nedšená deva! – / Ba anjel letkom prachu sa tknúci, / oči blesk, ústa plameň horúci*.

Svetelnú metaforickú charakteristiku majú aj také kategórie ako pravda, cnosť, viera, sláva a život: *žiara pravdy* (Svätomartiniáda), v *Sôvetoch* Cnota hovorí: *tiene časnosti večné svetlo moje zaháňa* (tu ide o spojenie metafory s metonymiou, pretože svetlo cnosti nie je len metaforou nepoškvrnenosti hriechom, ale aj svetlom večného svetla (života) ako odmeny za cnosť), *svetlo svätej viery* (Sôvety), *kde sláva v zlatých bleskoch svitá* (Marína, s. 68), *božské svetlo života* (Sôvety).

Medzi metaforami týkajúcimi sa prírody a prírodných dejov upútajú pozornosť najmä časté metaforizácie nebeských telies a neba, noci a dňa. Hviezdy, mesiac a slnko bývajú obyčajne označené vehikulom, ktorého bázou je svetlo. Dostávajú tak podobu osvetľovacieho telesa alebo božského ohňa: *lampy nebeské* (Zúfalec); *z oblohy visiaceho nočného kahana lúč obledlá... padá* (Pamiatka na deň 4. augusta); *Ako vy tamhor, božie plamene, / svetiel ste žriedla* (Marína, s. 2). V poslednom príklade vidieť tendenciu rozvíjať metaforu ďalšou metaforou, pričom autor uplatňuje naraz viacero aspektov. Svetlo a jeho zdroj tak dostáva zároveň podobu plameňa aj prameniaceho vodného toku.

Slnko a hviezdy dostávajú aj metaforickú podobu oka: *rozsypa blesky ohnivé oko neba* (Roky a veky); *zlatých tisíce má oči Oceán* (Zúfalec). Bázou je aj v tomto type metafory svetlo, aj keď pri vehikule ide o schopnosť svetlo prijímať a pri tenore vydávať.

Častým typom metaforizácie nebeských telies je personifikácia: *knieža krajín hviezd, bdením obledlý / v šiestu striebornú šíricu halil sa* (Svätomartiniáda). Zaujímavé je tu miešanie vysokého a nízkeho v jednom metaforickom obraze, keď sa mesiac – knieža halí do šírice. Ide o uplatnenie ľudového aspektu v básnickom obraze, čo sa dosahuje spájaním slávnostnej obradnosti s ľudovou reáliou. Okrem uvedeného typu „vysokej“ personifikácie sa u Sládkoviča stretne aj s vehikulom „nízkeho“ charakteru: *Mesiačik, sluha našej planéty, / rozožal svoju lampu / a vedie druhé navštíviť svety / veliteľku svoju mladú: / lež nad vysokou letiac Poľanou / vidí družinu sedem Detvanov, / tam nad horou sa usadí; / a v tisícich sa bleskoch usmieva, len tu i tu sa hnevom zatmieva, keď ho dráždi oblak mladý* (Detvan, s. 46).

Z príkladov vidieť aj tendenciu rozvíjať personifikáciu, v poslednom príklade zaberá plochu celej strofy a sú tu náznaky dejovej aktivizácie. Keďže uvedená personifikácia je opisom prírodného deja, môžeme ju označiť ako deskriptívnu.

Typickým príznakom personifikovaných telies je pohyb, ktorý má rôzne podoby, od bežnej činnosti, vykonávanej personifikovanou vecou až po prudký pohyb letu: *Tam nad Sitnom hviezda letí, / na krídlach sa nesie zlatých; / neľeť v kraje zemských detí, / sestra, zo zafirov svätých! / Zlúpi ťa svet z tých bohatých / bleskov tvojej vyššej slávy, / v prachoch svojich čiernošatých / nebeský tvoj cit zadlávi!* (Marína, s. 14). V tomto prípade ide o spojenie viacerých metafor do metaforického obrazu – myšlienky, môžeme preto hovoriť o reflexívnom metaforickom obraze.

Medzi Sládkovičovými personifikáciami nájdeme aj pozostatok preromantickej obraznosti: *zornica lieta si mladá v nedbalkách* (Marína, s. 79).

Pri personifikácii noci a dňa sa stretávame so zdôrazňovaním ich protikladnosti až antagonickosti: *ale aj ten deň Detvy je synom, / tak silne tmavým vzpiera sa stínom, / že noc temer už zúfalá* (Detvan, s. 4).

Metafora je veľmi častým prostriedkom na vyjadrenie citov, pocitov, duševných stavov a dejov, ktoré dokáže zachytiť oveľa pregnantnejšie ako priame pomenovanie. V Sládkovičovej tvorbe ide predovšetkým o lásku, radosť, žiaľ, pokoj, nadšenie, túžbu, dúfanie a citové pohnutie vo všeobecnom zmysle. Emocionálna metafora sa často viaže na dušu a srdce ako symbolické nositeľa a sídla citu. Srdce a duša potom v metaforách fungujú ako podmet: *Srdce jej naproti mu nebeží* (Detvan, s. 165), príslovkové určenie miesta: *v duši búchali / búry divej ťažké hromy* (Marína, s. 219) alebo ako nezhodný prívlastok v genitívnej metafore: *Vítaz je ten, kto v mračnách života / hmlý duše svojej pravdou stroskotá* (Kykymora).